Ulakbilge
Sosyal Bilimler Dergisi

ÖĞRETMENLERİN MÜLTECİ ÖĞRENCİLERE YÖNELİK TUTUMLARININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ: VAN İLİ ÖRNEĞİ

Mehmet Sıddık VANGÖLÜ[1]

[1]Dr., MEB, mehmetsvngl_13@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-8312-9795

Vangölü, Mehmet Sıddık. "Öğretmenlerin Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi: Van İli Örneği". ulakbilge, 75 (2022 Ağustos): s. 897–905. doi: 10.7816/ulakbilge-10-75-07

ÖZ

Bu araştırmada Van İlinde görev yapan öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada veri toplamak amacıyla Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği (MÖTO) kullanılmıştır. Çalışma Van ilinde çeşitli kademelerde görev yapan 76'sı kadın 90'ı erkek 166 öğretmen ile yapılmıştır. Öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının cinsiyet, sınıfta mülteci öğrenci olup olmama durumu için t-testi; mesleki deneyim ve okul kademesi değişkenleri için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Araştırma bulgularına göre öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutum düzeyinin mesleki deneyim ve sınıfında mülteci öğrenci olup olmaması değişkenlerine göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Cinsiyet değişkeni bakımında öğretmenlerin mülteci öğrenci tutum ölçeğinden aldıkları toplam puan ile ölçeğin alt boyutları olan iletişim ve uyum alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmazken, yeterlilik alt boyutunda ise kadın öğretmenlerin tutum puanlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Çalışılan okul kademesi değişkenine göre öğretmenlerin mülteci öğrenci tutum ölçeğinden aldıkları puanların iletişim boyutunda gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmazken uyum boyutu, yeterlik boyutu ve toplam puanlarda ilkokul ve ortaokulda çalışan öğretmenlerin tutum puanlarının lisede çalışan öğretmenlere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Mülteci öğrenci, öğretmen, göç, tutum

Makale Bilgisi:
Geliş: 29 Mayıs 2022 Düzeltme: 19 Haziran 2022 Kabul: 6 Temmuz 2022

© 2022 ulakbilge. Bu makale Creative Commons Attribution (CC BY-NC-ND) 4.0 lisansı ile yayımlanmaktadır.

Giriş

Bireyler çeşitli sebeplerden dolayı yaşadıkları toprakları terk edip başka yerlere veya ülkelere gitmek zorunda kalabilmektedir. Bunlardan kimisi daha iyi yaşam koşullarına kavuşmak için başka ülkelere göç ederken, kimisi de savaş, doğal afet ve terör gibi nedenlerden dolayı başka ülkelere göç etmek zorunda kalırlar (Başar, Akan ve Çiftçi, 2018:1573). Göç olgusu genel olarak meydana geliş biçimine göre iç ve dış göç şeklinde sınıflandırılabilir. Ülke içinde gerçekleşen göçe iç göç, ülkeden başka bir ülkeye yapılan göçe de dış göç denir (Giddens, 2012: 102-103). Göç kavramı coğrafi manada yer değiştirme anlamıyla sınırlandırılamayacak kadar geniş ve bireyi bir kültürel ortamdan başka bir kültürel ortama taşır (Durugönül, 1997). Bir yerden başka bir yere gitmeye karşılık gelen göç kavramı göçe maruz kalan bireyleri psikolojik olarak olumsuz etkileyebilir (Ekici ve Tuncel, 2015: 11). Göçe maruz kalan bireyler yerleştikleri yeni kültür ve kendi kültürleri arasında sıkışarak uyum problemleri, ekonomik ve kültürel problemler yaşayabilirler.

Göç, toplumların homojen olan yapısını değiştirerek toplumda göçmen ve mülteci bireyler, yabancı öğrenciler vb. çeşitli grupların ihtiyaç ve problemlerini gündeme getirmektedir (Şeker ve Aslan, 2015: 91). Mülteci, kendi ülkesinde dini, siyasi ve sosyal baskılardan kurtulmak amacıyla ikamet ettiği yerden zorunlu bir şekilde ayrılan ve geriye dönme ihtimali olmayan kişidir (Roxas, 2010). Türkiye konum olarak bir geçiş ülkesi olmasının yanında coğrafi pozisyonu ile ilişkili olarak hedef ülke durumundadır. Bundan dolayı Türkiye'ye doğru çeşitli sebep ve zamanlarda kitlesel göç akımları yaşanmaktadır (Şeker ve Aslan, 2015: 92). Örneğin; ''T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'' tarafından 21 Temmuz 2022 tarihi itibari ile 3.651.428 Suriyeli'nin geçici koruma statüsünde olduğu rapor edilmiştir. Buna ek olarak 2019 yılında yayımlanan UNICEF (2019) raporuna göre kayıt altındaki mülteci çocuk ve gençlerin neredeyse 680.000'i örgün eğitime devam etmektedir.

Göç ile gelen kişiler, başlangıçta beslenme, barınma, güvenlik vb. temel ihtiyaçlarının karşılanmasını beklerken zamanla bu durum karmaşık bir hal alır ve eğitim, entegrasyon ve toplumsal ihtiyaçlar gibi ihtiyaçlar da ortaya çıkar (Ersoy ve Turan, 2019: 828). Bu önemli ihtiyaçlardan biri olan eğitim, diğer toplumlarda olduğu gibi mülteci toplumları için de tehdit altında bulunan çocuk ve gençler için hayati önemdedir ve mülteciler bireyler için yalnızca bir gelecek hakkı değil, koruyucu ve güçlendirici rolü ile güvenlik önceliği olarak da ön plana çıkmaktadır (Palaz, Çepni ve Kılcan, 2019: 1665).

Mültecilerin yaşadıkları önemli sorunlardan biri okul dönemindeki çocukların yerleştikleri ülkedeki eğitimleri ile ilgilidir. Mülteci çocuklar, sosyal ve kültürel dışlanma, yorucu ve tehlike arz eden koşullarda çalışma, yoksulluk, olumsuz sağlık koşulları ve dil engelleri nedeniyle eğitimden dışlanabilmektedirler (Rossi, 2008). Bu süreçte yoğun stres ve yaşadıkları kayıpların etkileri ile mücadele eden yetişkinler duygusal olarak yaşadıkları zorluklardan dolayı çocukları ile yeteri kadar ilgilenemeyebilirler (Karaağaç ve Güvenç, 2019: 533). Bundan dolayı çeşitli sebeplerle göç ederek ülkemize gelen mülteci çocukların eğitime dahil olmaları önemlidir. Mülteci öğrencilerin bulundukları okul ve sınıf ortamına uyum sağlayabilmeleri ve maruz kaldıkları olumsuz şartlardan kurtulabilmeleri öğretmenlerinin tavırları ve tutumlarıyla ilgilidir (Sağlam ve Kambur, 2017: 311-312).

Mülteci çocuklar sosyal, kültürel ve ekonomik sebeplerden dolayı eğitimin dışında kalabilirler (Erdem, 2017; Rossi, 2008). Bu noktada dezavantajlı durumda bulunan çocukların göç ettikleri ülkenin eğitim sistemine uyum sağlamasını sağlayacak önemli faktörlerden biri öğretmenler olabilir. Ancak mülteci konumundaki öğrencilerin dil sorunları, geldikleri kültürün farklılığı, maruz kaldıkları göçten dolayı okuldan kopmuş olmaları ve bazılarının daha önce okula başlamamış olmaları gibi durumlar da göç edilen ülkedeki okulları, öğrencileri ve öğretmenleri olumsuz yönde etkilemektedir (Erdem, 2017: 28). Bu sebeplerden dolayı öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının ve bu tutumları etkileyen faktörlerin tespit edilmesi önemlidir.

Van ilinin konumu itibariyle geçiş noktası olması ve mültecilere sıklıkla ev sahipliği yapan bir kent olması ve okullarda mülteci öğrencilerin bulunması sebebiyle bu çalışma mevcut alan yazındaki çalışmalara katkı sağlayabilir. Çalışma kapsamında aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Van ilinde çalışan öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumları ne düzeydedir?
2. Van ilinde çalışan öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumları cinsiyet, sınıflarında mülteci öğrenci bulunma durumu, mesleki deneyim ve çalışılan okul kademesi değişkenlerine göre farklılık göstermekte midir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından

incelenmesi amacıyla ilişkisel araştırma modelinden yararlanılmıştır. İlişkisel tarama çalışmaları iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla gerçekleştirilmektedir (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2017:16).

Araştırmanın Örneklemi

Araştırmanın çalışma grubunu Van ilinde farklı okul ve kademelerde çalışan 166 öğretmen oluşturmaktadır.

Tablo 1. Araştırmanın Çalışma Grubuna Dair İstatistikleri Gösteren Betimsel Tablo

Değişkenler		f	%
Cinsiyet	Kadın	76	45,8
	Erkek	90	54,2
Çalıştığı kademe	İlkokul	37	22,3
	Ortaokul	47	28,3
	Lise	82	49,4
Mesleki Deneyim	1-5 Yıl Arası	56	33,7
	6-10 Yıl Arası	67	40,4
	10 Yıl Üstü	43	25,9
Sınıfında Mülteci Öğrenci	Var	67	40,4
	Yok	99	59,6

Tablo incelendiğinde araştırmaya dahil olan katılımcıların %45,8'nin kadın, %54,2'sinin erkek olduğu, katılımcıların %22,3'ünün ilkokulda, %28,3'ünün ortaokulda, %49,4'nün lisede çalıştığı, %33,7'sinin 1-5 yıl arası, %40,4'nün 6-10 yıl arası ve %25,9 'unun da 10 yıl ve üzeri mesleki deneyime sahip oldukları görülmektedir. Bunun yanı sıra çalışmaya katılan öğretmenlerin %40,4'ü sınıfında mülteci öğrenci olduğunu, %59,6'sının ise sınıfında mülteci öğrenci olmadığını beyan etmiştir.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacı tarafından geliştirilmiş ve katılımcılara ait demografik bilgilerin toplanması amacıyla kullanılmıştır.

Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği (MÖTÖ): Öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının belirlenmesinde Sağlam ve Kanbur (2017) tarafından geliştirilen "Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği (MÖTÖ)" kullanılmıştır. Dörtlü Likert türünde hazırlanan ölçek, iletişim, uyum ve yeterlik olmak üzere 3 boyut altında 24 maddeden oluşmaktadır. 3 boyut toplam varyansın %53,61'ini açıklamaktadır. Ölçeğin toplam Cronbach's alfa iç tutarlık katsayısı .91, iletişim boyutu .88, uyum boyutu .88 ve yeterlik boyutu da .80 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışma kapsamında hesaplanan toplam ölçek Cronbach's alfa katsayısı .88 olarak bulunmuştur.

Veri Analizi

Bu çalışmada verileri analiz etmek amacıyla SPSS paket programı kullanılmıştır. Araştırmada verilerin normal dağılım gösterip göstermediğin belirleme amacıyla çarpıklık-basıklık katsayıları, grupların homojenliğini test etmek amacıyla Levene testi (p>.05) uygulanmıştır. Çarpıklık katsayısı ve basıklık katsayısı sırasıyla standart hataya bölündüğünde çıkan değer-1.96 ve +1.96 arasında kalıyorsa dağılım normal kabul edilebilir (Can, 2019:81-92) veya çarpıklık katsayısı ±1 sınırları içinde kalıyorsa puanların normal dağılımdan önemli bir sapma göstermediği şeklinde yorumlanabilir (Büyüköztürk, 2017: 40).

Yapılan analizlerde veri normalliğinin ve grup homojenliğinin sağlandığı tespit edildikten sonra parametrik testler kullanılmıştır. Parametrik testler için normallik varsayımının karşılanması gerekir (Büyüköztürk, Çokluk ve Köklü, 2020). Öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının cinsiyet ve sınıfında mülteci öğrenci olup olmaması arasında farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz t testi, mesleki deneyim ve çalışılan okul kademesine göre farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Tek Faktörlü Anova Analizi Yapılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde araştırma kapsamında ulaşılan verilerin sonuçlarını gösteren analizler bulunmaktadır.

Tablo 2. Katılımcıların Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutum Ölçeği Toplam Puan ve Alt Boyut Puanlarını Gösteren Betimsel İstatistik Sonuçları

Değişkenler	N	En Düşük	En Yüksek	$\bar{X}$	Sd.	Çarpıklık	Basıklık

Tutum (Toplam)	166	45,00	96,00	78,2349	10,57838	-,620	,254
İletişim	166	22,00	44,00	38,4639	4,38543	-,835	,858
Uyum	166	4,00	36,00	27,2711	5,80950	-,939	1,587
Yeterlik	166	5,00	20,00	15,9217	3,07481	-,841	,713

Yapılan çalışma bulgularına göre farklı okul kademelerinde görev yapan öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının puan ortalaması ($\bar{X}$=78.23), en düşük puan 45 en yüksek puan 96 alınmıştır. Alt boyutlardan alınan puanlar incelendiğinde iletişim ($\bar{X}$=38.46), uyum ($\bar{X}$=27.27) ve yeterlik alt boyut ortalamasının ($\bar{X}$=15.92) olduğu belirlenmiştir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 96'dır. Puanın yüksek olması öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının olumlu olduğunu gösterir.

Çarpıklık ve basıklık düzeyleri incelendiğinde toplam puan ve alt boyutlarda çarpıklık puanlarının ± 1aralığında, basıklık düzeyleri incelendiğinde uyum alt boyutu dışındaki boyutların ±1 aralığında olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Katılımcıların Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutum Puanlarının Cinsiyete Göre İlişkisiz Örneklemler İçin t Testi Analizi Sonuçları

Değişkenler	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
Tutum (Toplam)	Kadın	76	79,34	9,79	164	1.24	.21
	Erkek	90	77,30	11,16			
İletişim	Kadın	76	38,70	4.01	164	.62	.53
	Erkek	90	38.27	4.69			
Uyum	Kadın	76	27.58	5.81	164	.62	.53
	Erkek	90	27.01	5.83			
Yeterlik	Kadın	76	16.52	2.76	164	2.36	.02
	Erkek	90	15.41	3.25			

Öğretmenlerin mülteci öğrenci tutum puanlarının cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak için yapılan bağımsız örneklemler için t testinde toplam puan ile iletişim ve uyum alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmazken, yeterlilik alt boyutunda ise kadın öğretmenlerin tutum puanlarının istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha yüksek olduğu bulunmuştur ($t_{(164)}$ = 2.36, p=.02).

Tablo 4: Katılımcıların Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutum Puanlarının Sınıflarında Mülteci Öğrenci Olması Durumuna Göre İlişkisiz Örneklemler İçin t Testi Analizi Sonuçları

	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
Tutum	Var	67	78,74	10,40	164	.51	.61
	Yok	99	77,88	10.73			
İletişim	Var	67	38.40	4.54	164	-.18	.88
	Yok	99	38.50	4.29			
Uyum	Var	67	27.56	5.52	164	.54	.59
	Yok	99	27.07	6.01			
Yeterlik	Var	67	16.16	2.85	164	.83	.40

Yok	99	15.76	3.22	

Öğretmenleri mülteci öğrenci tutum puanlarının sınıflarında mülteci öğrenci olup olmaması durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak için yapılan bağımsız örneklemler için t testinde, sınıflarında mülteci öğrenci olan öğretmenlerin puan ortalaması sınıflarında mülteci öğrenci olmayan öğretmenlerin puan ortalaması arasında toplam puan ($t_{(164)}$= ,51, p=.61) iletişim ($t_{(164)}$= -.18, p=.88), uyum ($t_{(164)}$= .54, p=.59) ve yeterlik ($t_{(164)}$= .83, p=.40) alt boyutlarda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 5. Çalıştıkları Okul Kademesine Göre Öğretmenlerin Mülteci Öğrenci Tutum Puanları ve Alt Boyutları Puanlarına ilişkin Tek Faktörlü Anova Analizi

		N	$\bar{X}$	Ss	Sd	F	*p*
İletişim	İlkokul	37	39.56	4.61		3.82	.02
	Ortaokul	47	39,2128	3,67090	2/163		
	Lise	82	37,5366	4,50841			
Uyum	İlkokul	37	29,1081	5,69495		9.35	.00
	Ortaokul	47	29,1064	5,40625	2/163		
	Lise	82	25,3902	5,53721			
Yeterlik	İlkokul	37	16,6486	3,08415		6.63	.02
	Ortaokul	47	16,8298	2,68101	2/163		
	Lise	82	15,0732	3,08233			
Tutum (Toplam)	İlkokul	37	81.91	3,08415		10.08	.00
	Ortaokul	47	81.51	2,68101	2/163		
	Lise	82	74.69	10.57			

Levene testi sonucunda, tek yönlü varyans analizinin varsayımlarından olan varyans homojenliği varsayımının toplam puan ve alt boyutlarda karşılandığı belirlenmiştir. Ardından öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının çalıştıkları okul kademesi durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlemek amacıyla tak faktörlü Anova analizi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre iletişim alt boyutu [F (2,163) = 3.82, p = .02], uyum alt boyutu [F (2,163) = 9.35, p = .00], yeterlik alt boyutu [F (2,163) = 3.82, p = .02] ve ölçeğin toplam puanında [F (2,163) = 10,089, p = .000] istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden "Sheffe" testi uygulanmıştır. Buna göre öğretmenlerin mülteci öğrenci tutum ölçeğinden aldıkları puanların iletişim boyutunda gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Uyum boyutu, yeterlik boyutu ve toplam puanlarda ilkokul ve ortaokulda çalışan öğretmenlerin tutum puanları lisede çalışan öğretmenlere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Tablo 6. Mesleki Deneyimlerine Göre Öğretmenlerin Mülteci Öğrenci Tutum Puanları ve Alt Boyutları Puanlarına ilişkin Tek Faktörlü Anova Analizi

		N	$\bar{X}$	Ss	Sd	F	p
İletişim	1-5	56	38,28	4,08		.08	.92
	6-10	67	38,61	4,37	2/163		
	10 yıl üstü	43	38,46	4,84			

Uyum	1-5	56	27,32	4,95		2.48	.08
	6-10	67	28,22	5,95	2/163		
	10 yıl üstü	43	25,72	6,38			
Yeterlik	1-5	56	16,14	2,88		2.04	.13
	6-10	67	16,25	2,90	2/163		
	10 yıl üstü	43	15,11	3,46			
Tutum (Toplam)	1-5	56	78,35	9,14		1.78	.17
	6-10	67	79,68	10,68	2/163		
	10 yıl üstü	43	75,81	11,88			

Levene testi sonucunda, tek yönlü varyans analizinin varsayımlarından olan varyans homojenliği varsayımının karşılandığı belirlenmiştir. Ardından öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının çalıştıkları okul kademesi durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlemek amacıyla tak faktörlü Anova analizi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre iletişim alt boyutu [F (2,163) = .08, p = .92], uyum alt boyutu [F (2,163) = 2.48, p = .08], yeterlik alt boyutu [F (2,163) = 2.04, p = .13] ve ölçeğim toplam puanında [F (2, 163) = 1,78, p = .17] mesleki deneyimlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşmadığı bulunmuştur. Buna sonuçlara göre, öğretmenlerin mesleki deneyimlerinin mülteci öğrencilere yönelik tutumları üzerinde anlamlı bir farka yol açmadığı söylenebilir.

Sonuç

Bu çalışmanın amacı Van ilinde görev yapan öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının cinsiyet, sınıfında mülteci öğrenci olup olmama durumu, çalıştığı okul kademesi ve mesleki deneyim değişkenlerine göre incelenmesidir.

Yapılan çalışma bulgularına göre Van ilinde farklı okul kademelerinde görev yapan öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının puan ortalamalarının orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre Van ilinde görev yapan öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının olumlu olduğu söylenebilir. Çalışmanın diğer bulgularına göre cinsiyet değişkeni bakımında öğretmenlerin toplam puan ile iletişim ve uyum alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmazken, yeterlilik alt boyutunda ise kadın öğretmenlerin tutum puanlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu, sınıflarında mülteci öğrenci olan öğretmenlerin puan ortalaması sınıflarında mülteci öğrenci olmayan öğretmenlerin puan ortalaması arasında toplam puan ve alt boyutlarda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ardından öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının çalıştıkları okul kademesi durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlemek amacıyla tek faktörlü Anova analizi sonucunda öğretmenlerin mülteci öğrenci tutum ölçeğinden aldıkları puanların iletişim boyutunda gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmazken uyum boyutu, yeterlik boyutu ve toplam puanlarda ilkokul ve ortaokulda çalışan öğretmenlerin tutum puanlarının lisede çalışan öğretmenlere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Araştırmanın bir diğer bulgusunda öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının mesleki deneyimlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği incelenmiş ve alt boyutlar ve toplam puanda öğretmenlerin mesleki deneyimlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşmadığı bulunmuştur.

Mevcut araştırmada çalışmaya katılan öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutum puanlarının anlamda şekilde yüksek olduğu bulunmuştur. Sağlam ve Kanbur (2017) tarafından yapılan çalışmada da çalışmaya dahil olan öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının yeterlik boyutunda ise ‘’biraz katılıyorum’’, iletişim, uyum boyutlarında ve ölçek toplamında ‘’çoğunlukla katılıyorum’’, seviyesinde olduğu bulunmuştur. Benzer şekilde sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrencilere yönelik tutum puanlarının olumlu yönde yüksek olduğu (Köse, Bülbül ve Uluman, 2019) ve çalışma ile paralel sonuçlar gösteren başka araştırmalara ulaşılmıştır (Kazu ve Deniz, 2020; Akman, 2019; Keskin ve Okçu, 2021; Göçer, Özer ve Ürünibrahimoğlu, 2020). Yapılan çalışma ve alanyazından elde edilen bulgulardan hareketle öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının anlamlı şekilde olumlu olduğu söylenebilir.

Çalışmanın ikinci bulgusuna göre cinsiyet değişkeni bakımında öğretmenlerin toplam puan ile iletişim ve uyum alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmazken, yeterlilik alt boyutunda ise kadın öğretmenlerin tutum puanlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Alan yazın incelendiğinde mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının cinsiyet değişkenine göre karşılaştırmasında "uyum" alt boyutunda ve ölçeğin toplamında erkek öğretmenler lehine (Çiftçi vd., 2019), "yeterlik" boyutunda erkek öğretmenler lehine (Sağlam ve Kanbur, 2017) herhangi bir boyutta anlamlı bir farklılaşma olmadığı (Köse, Bülbül ve Uluman, 2019) bulunmuştur.

Çalışmanın bir diğer bulgusuna göre sınıflarında mülteci öğrenci olan öğretmenlerin puan ortalaması, sınıflarında mülteci öğrenci olmayan öğretmenlerin puan ortalaması arasında toplam puan ve alt boyutlarda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Mevcut çalışma ile alanyazın kıyaslandığında benzer sonuçlara ulaşılmıştır (Köse, Bülbül ve Uluman, 2019; Özdoğru vd., 2021). Mevcut çalışmanın bulgularından farklı olarak Kazu ve Deniz (2019) tarafından yapılan çalışmada sınıflarında mülteci öğrenci olup olmaması yönünden iletişim alt boyutunda ve sınıf veya diğer branş öğretmeni olma açısından sınıf öğretmenleri lehine anlamlı farklılıkların olduğu Sağlam ve Kanbur (2017) tarafından yapılan çalışmada "iletişim" boyutu hariç sınıflarında mülteci öğrenci bulunan öğretmenler lehine anlamlı bir şekilde farklılaşma olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bir diğer bulguya göre öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının çalıştıkları okul kademesi durumuna göre iletişim boyutunda gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmazken uyum boyutu, yeterlik boyutu ve toplam puanlarda ilkokul ve ortaokulda çalışan öğretmenlerin tutum puanlarının lisede çalışan öğretmenlere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Çiftçi ve diğerleri (2019) tarafından yapılan çalışmada ilkokul öğretmenlerinin mülteci öğrencilere yönelik tutum puanlarının ortaokulda göre yapan öğretmelere göre anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu bulurken, Özdoğru ve diğerleri (2021) tarafından yapılan çalışmada da görev yapılan kademenin istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa sebep olmadığı bulunmuştur. Bu bulgu ile benzer olarak Köse ve diğerleri (2019) tarafından yapılan çalışmada da görev yapılan kademenin mülteci öğrencilere yönelik tutum puanlarında anlamlı bir farklılığa sebep olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç olarak Van ilinde görev yapan öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu yönüyle alanyazındaki diğer çalışmalar ile benzerlik gösterdiği söylenebilir. Türkiye toplumunun çok kültürlü bir yapıya sahip olması öğretmenlerin de mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının daha kabul edici bir yönde olmasını sağlamış olabilir. Bu öğrencilerin eğitim sistemine uyum sağlaması topluma da entegre olmalarını kolaylaştırabilir. Bu yönüyle bundan sonraki araştırmacılar da benzer çalışmalar yürütebilirler. Özellikle kültüre duyarlı eğitim uygulamalarının mülteci öğrenciler, ev sahibi öğrenciler ve öğretmenler üzerindeki etkisinin araştırılmasının önemli olduğu söylenebilir.

Kaynaklar

Akman, Y. (2020). Öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumları ile çokkültürlü eğitim algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *49*, 247-262.

Başar, M., Akan, D. ve Çiftçi, M. (2018). Mülteci öğrencilerin bulunduğu sınıflarda öğrenme sürecinde karşılaşılan sorunlar. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 26*(5), 1571-1578.

Büyüköztürk, Ş., Çokluk, Ö. ve Köklü, N. (2020). Sosyal Bilimler İçin İstatistik. (24. Basım). Ankara: Pegem Akademi.

Büyüköztürk, Şener. Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı. (23. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2017.

Can, Abdullah. SPSS ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi. (8.Baskı). Ankara: Pegem Akademi, 2019.

Coşkun, Ö. ve Karamustafaoğlu, O. (2017). İlkokul Üçüncü ve Dördüncü Sınıf Mülteci Öğrencilerin Madde Kavramına İlişkin Düşünceleri. *Sakarya University Journal of Education, 7*(3), 525-540.

Çifçi, T., Arsevem, İ., Arseven, A. ve Orhan, A. (2019). Öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Sivas ili örneği). *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, *8*(4), 1082-1101.

Durugönül, E. (1997). Sosyal değişme, göç ve sosyal hareketler. II. Ulusal Sosyoloji Kongresi: Toplum ve Göç, 95-100, Ankara, Türkiye.

Ekici, S. ve Tuncel, G. (2015). Göç ve insan. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, *5*(1), 9-22.

Erdem, C. (2017). Sınıfında Mülteci Öğrenci Bulunan Sınıf Öğretmenlerinin Yaşadıkları Öğretimsel Sorunlar ve Çözüme Dair Önerileri. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi. 1*(1), 26-42.

Ersoy, A. F. ve Turan, N. (2019). Sığınmacı ve göçmen öğrencilerde sosyal dışlanma ve çeteleşme. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi, 54*(2), 828-840.

Giddens, Anthony. Sosyoloji. Haz. C. Güzel. (Çev. H. Özel, A. Sönmez; Z. Mercan, İ. Yılmaz, E. Rızvanoğlu, M. A. Sarı, Ş. P. Güzel, E. Rızvanoğlu, M. Özcan). İstanbul: Kırmızı Yayınları, 2012.

Göçer, V., Özer, S. ve Ürünibrahimoğlu, M. (2020). Sınıf öğretmenlerinin suriyeli mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının hizmet içi eğitim bağlamında incelenmesi: bir karma yöntem araştırması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, *7*(14), 24-41.

Karaağaç, F. C. ve Güvenç, H. (2019). Resmi ilkokullara devam eden Suriyeli mülteci öğrencilerin eğitim sorunları. *OPUS International Journal of Society Researches, 11*(18), 530-568.

Kazu, H. ve Deniz, E. (2019). Kapsayıcı eğitim bağlamında öğretmenlerin mülteci öğrencilere ilişkin tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, *14*(20), 1336-1368.

Keskin, A. ve Okçu, V. (2021). Ortaokullardaki mülteci öğrencilere yönelik öğretmen ve öğrencilerin tutumlarının incelenmesi. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, *6*(2), 311-332.

Köse, N., Bülbül, Ö. ve Uluman, M. (2019). Sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Journal of Continuous Vocational Education and Training, 2*(1), 16-29.

Özdoğru, A. A., Dolu, F. N., Akan, A. ve Aldemir, S. (2021). Öğretmenlerin Çokkültürlü Eğitime ve Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutumları. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, *1*(40), 111-122.

Palaz, T., Çepni, O. ve Kılcan, B. (2019). Ortaokul Öğrencilerinin Mülteci Öğrencilere Yönelik Düşüncelerinin ve Tutumlarının Belirlenmesi. *Electronic Turkish Studies*, *14*(3).

Rossi, A. (2008). The impact of migration on children in developing countries. Youth migration conference. 24-26 April 2008. Bellagio: İtalya.

Roxas, K. (2010). Who really wants "the tired, the poor, and the huddled masses" anyway?: Teachers' use of cultural scripts with refugee students in public schools. *Multicultural Perspectives, 12*(2), 65–73.

Sağlam, H. İ. ve Kanbur, N. İ. (2017). Sınıf Öğretmenlerinin Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Sakarya University Journal of Education, 7*(2), 310-323. doi: 10.19126/suje.335877

Şeker, B. ve Aslan, Z. (2015). Refugee Children in the Educational Process: An Social Psychological Assessment. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi, 8*(1), 86-105.

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638. (26.07.2022).

Ulakbilge
Sosyal Bilimler Dergisi

EXAMINATION OF TEACHERS' ATTITUDES TO REFUGEE STUDENTS IN TERMS OF VARIOUS VARIABLES: THE EXAMPLE OF VAN PROVINCE

Mehmet Sıddık VANGÖLÜ

ABSTRACT

In this study, the attitudes of teachers working in Van province towards refugee students were examined in terms of various variables. The Refugee Student Attitude Scale (Refugee Student Attitude Scale) was used to collect data in the study. The study was conducted with 166 teachers, 76 females, and 90 males, working at various levels in the province of Van. t-test for gender, whether there is a refugee student in the class; One-way analysis of variance was performed for professional experience and school-level variables. According to the research findings, it was found that the level of teachers' attitudes towards refugee students did not differ according to their professional experience and whether there were refugee students in their class. While there was no statistically significant difference in the total score of teachers in terms of gender variable and in communication and compliance sub-dimensions, it was found that the attitude scores of female teachers were statistically significantly higher in the sub-dimension of proficiency. While there was no significant difference between the groups in the communication dimension of the scores of the teachers working in the refugee student attitude scale according to the school level variable studied, it was found that the attitude scores of the teachers working in primary and secondary schools were significantly higher than the teachers working in high schools in terms of compliance dimension, proficiency dimension, and total scores.

Keywords: Refugee student, teacher, migration, attitude

Etik Kurul Beyanı: Bu çalışmanın verileri 2020 yılından önce toplandığı için Etik Kurul izni alınmamıştır.